HETEROGLOSSIA (4)
Studia kulturoznawczo-filologiczne
www.wsg.byd.pl
Wydawnictwo Uczelniane Wyższej Szkoły Gospodarki, 2014

Irena Chowańska
Izabella Siemianowska
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski

Metody aktywizujące w nauczaniu języka rosyjskiego

Celem każdego nauczyciela języka obcego (na wszystkich poziomach kształcenia) jest nie tylko osiągnięcie przez jego uczniów odpowiednich kompetencji w zakresie mówienia, czytania, pisania, rozumienia ze słuchu, et cetera…, lecz także inspirowanie ich do samodzielnych poszukiwań, rozwijanie kreatywności, umiejętności pracy w zespole, efektywnego rozwiązywania problemów i trudności. Aby osiągnąć wszystkie wymienione cele, należy dokonać właściwego wyboru metody nauczania. W dydaktyce nauczania języków obcych najczęściej stosowany jest podział na: metody tradycyjne (konwencjonalne) i metody niekonwencjonalne.

W pozycji *Metodyka nauczania języków obcych* autorstwa Hanny Komorowskiej, wśród głównych metod konwencjonalnych wyróżnione zostały: metoda bezpośrednia, metoda gramatyczno-tłumaczeniowa, metoda audiolingwalna oraz metoda kognitywna[1]. Zadaniem metody bezpośredniej jest nauczenie prowadzenia konwersacji w języku obcym. Jak podkreśla autorka: „Nie ma tu mowy o zbyt systematycznym uczeniu się gramatyki, słownictwa czy wymowy. Nie istnieje określona selekcja czy gradacja treści nauczania. Nauczyciel używa naturalnych zdań w naturalnym tempie i naturalnych sytuacjach, a jedyną pomocą w zrozumieniu jego wypowiedzi jest kontekst i sytuacja, w której odbywa się rozmowa"[2]. Celem kolejnej metody tzw. gramatyczno-tłumaczeniowej jest opanowanie przez ucznia gramatyki i słownictwa języka obcego a pomocą analizy tekstu (czytanie i tłumaczenie tekstu, analiza form gramatycznych). Obecnie za najbardziej rozpowszechnioną i najczęściej stosowaną metodę konwencjonalną uważa się metodę audiolingwalną, która, jak zauważa Hanna Komorowska: „[…] za cel nauki języka uznaje opanowanie czterech sprawności językowych

[1] Zob.: H. Komorowska, *Metodyka nauczania języków obcych*, Wyd. Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, Warszawa 2002.

[2] H. Komorowska, *Metodyka nauczania języków obcych*, op. cit., s. 21.

heteroglossia4.indb 77 2015-01-26 19:34:59

w kolejności od słuchania i mówienia do czytania i pisania. Opanowanie języka to w tej metodzie wykształcenie odpowiednich nawyków, czyli trwałych związków między bodźcem a reakcją. Nawyk językowy wyrabia się mechanicznie, bezrefleksyjnie, poprzez wielokrotne powtarzanie, zapamiętywanie i utrwalanie ćwiczonego materiału"[3]. Metoda kognitywna powstała niejako w wyniku negacji metody audiolingwalnej i w przekonaniu, że: „[…] język musi mieć charakter twórczy, skoro rozumiemy też i umiemy budować zdania, których nigdy przedtem nie słyszeliśmy, nie powtarzaliśmy i nie zapamiętywaliśmy. Posługiwanie się językiem nie jest więc nawykowe a innowacyjne, a zdolność opanowania języka jest człowiekowi wrodzona"[4].

Wśród metod niekonwencjonalnych autorka wymienia metodę reagowania całym ciałem – Total Physical Response (w metodzie tej wykorzystuje się ruch fizyczny i pracę całym ciałem do nauczania języka), metodę naturalną – The Natural Approach (polega na uczeniu się języka w sposób naturalny, tak jak uczą się małe dzieci; nauczyciel łączy proste wypowiedzi w języku obcym z komunikacją niewerbalną), metodę The Silent Way (nauczanie języka bez podręcznika, za pomocą kolorowych pałeczek i tablic; rolą nauczyciela jest tutaj zmaksymalizowanie koncentracji uczącego się, który w skupieniu zapamiętuje nowy materiał leksykalny), metodę Counselling Language Learning (uczący się wybiera materiał leksykalny, który chce przyswoić; razem z nauczycielem kształtuje przebieg procesu nauczania), sugestopedię (sens tej metody tkwi w wykorzystaniu muzyki, rytmu, medytacji w procesie zapamiętywania i utrwalania; ważne jest zapewnienie uczącemu się atmosfery relaksu w celu zwiększenia zdolności przyswajania materiału przez uczącego się). Wymienione wyżej metody niekonwencjonalne uwzględniają w procesie nauczania języka obcego indywidualne cechy uczącego się i wykorzystują je do zwiększenia efektywności nauczania. Jak zaznaczyła Hanna Komorowska: „Metody te zwracają uwagę nie tylko na to, czego się uczymy, ale także na to, jak to robić. Przypominają, że komunikacji uczy się nie tylko umysł, ale także ciało, a nawet emocje"[5].

Intencją niniejszego artykułu nie jest próba wartościowania metod nauczania, podziału na bardziej czy mniej skuteczne, udowadnianie przewagi metod tradycyjnych nad niekonwencjonalnymi, czy też odwrotnie. Każda metoda ma swoje plusy i minusy. Wydaje się, że najlepsze rozwiązanie stanowi umiejętne łączenie metod tradycyjnych z niekonwencjonalnymi w nauczaniu języka obcego. Sztuką jest wypracowanie przez nauczyciela własnych metod i technik nauczania dostosowanych do konkretnej sytuacji (założone efekty nauczania, poziom językowy uczących się, przedział wiekowy uczących się, indywidualne cechy, preferencje i oczekiwania uczących się itp.). O odpowiednim doborze oraz umiejętnym zastosowaniu przez nauczyciela metod dydaktycznych najlepiej świadczy zwiększenie efektywności kształcenia i w rezultacie osiągnięcie zamierzonych celów nauczania.

[3] Ibidem, s. 22.

[4] Ibidem, s. 22.

[5] Ibidem, s. 23.

Doceniając przydatność, rolę i znaczenie wszystkich znanych nam metod i technik nauczania języka obcego, w niniejszym artykule skupimy się na tzw. metodach aktywizujących. Do stosowania w procesie nauczania języka obcego metod aktywizujących nie trzeba chyba nikogo specjalnie przekonywać. Każdy doświadczony nauczyciel wie, jak istotne jest włączenie (aktywizacja) uczącego się języka obcego w proces nauczania. Za koniecznością stosowania metod aktywizujących przemawiają badania, z których wynika, że uczący się zapamiętują zaledwie 10% tego, co słyszą, 20% tego, co przeczytają, 30% tego, co zobaczą, 40% tego, o czym rozmawiają, 50% tego, co jednocześnie usłyszą i zobaczą, aż 90% tego, co robią. Bożena Kubiczek w swojej książce *Metody aktywizujące. Jak nauczyć uczniów uczenia się* przyjmuje, że: „Metoda aktywizująca to całokształt działań grupy i prowadzącego, służących uczeniu się przez doświadczanie"[6]. Metody aktywizujące oprócz wyraźnego zwiększenia efektywności nauczania podnoszą poziom atrakcyjności zajęć z języka obcego.

Wśród najczęściej stosowanych metod aktywizujących wymienia się m.in.: gry i zabawy językowe (np. gra w karty, układanie historyjek, zabawy sytuacyjne, gry leksykalne), tzw. dramę, czyli odgrywanie ról, prezentację, burzę mózgów, metodę projektu, dyskusję, debatę „za i przeciw", wywiad, pracę z tekstem literackim, piosenką, metody wizualne (wykorzystanie plakatów, plansz, ilustracji), metody audiowizualne (filmy, nagrania dźwiękowe).

W oparciu o własne doświadczenia w nauczaniu języka rosyjskiego, chciałybyśmy podkreślić szczególne znaczenie metod wizualnych i audiowizualnych w procesie kształcenia językowego. Metodę audiowizualną na lekcjach języka rosyjskiego można wykorzystać w różnoraki sposób na różnych poziomach zaawansowania językowego. Nauczyciel, dobierając audiowizualne pomoce dydaktyczne oraz układając ćwiczenia językowe, powinien uwzględniać poziom zaawansowania grupy, wiek uczących się, ich zainteresowania oraz stopień trudności prezentowanego materiału. Należy pamiętać, że przedstawianie na zajęciach różnorodnych pomocy dydaktycznych i zastosowanie różnych metod i technik nauczania skutecznie wspomaga, uzupełnia i ułatwia naukę języka obcego. Cieszy nas fakt, że coraz więcej nauczycieli języka rosyjskiego wykorzystuje na zajęciach metodę audiowizualną, dostrzegając, że dzięki zastosowaniu tej metody proces dydaktyczny staje się bardziej nowoczesny i ciekawy dla uczących się. Metodę audiowizualną w nauczaniu języka rosyjskiego wyróżnia użycie środków wizualnych, audio i audiowizualnych, które oddziałują na zmysły wzroku, słuchu oraz jednocześnie wzroku i słuchu osoby uczącej się.

Poniżej omówimy i zaprezentujemy kilka przykładów zastosowania środków wizualnych, audio i audiowizualnych w nauczaniu języka rosyjskiego na różnych poziomach zaawansowania językowego.

[6] B. Kubiczek, *Metody aktywizujące. Jak nauczyć uczniów uczenia się*, WN, Opole 2007, s. 8.

1. Środki wizualne

Do środków wizualnych zaliczamy różnego rodzaju zdjęcia, rysunki, ilustracje z czasopism i folderów, plakaty, plansze, schematy, komiksy, rebusy, prezentacje multimedialne itp. Środki te można stosować zarówno w grupie rozpoczynającej naukę języka rosyjskiego od podstaw, jak i w zaawansowanej. Oczywiście, prezentowany materiał w owych grupach będzie się różnił stopniem trudności. Na przykład na początkowym etapie pracy można zaproponować uczącym się rysunki, zdjęcia przedstawiające rzeczy, przedmioty, owoce, warzywa, których nazwy rozpoczynają się na tę samą literę alfabetu rosyjskiego, która będzie wprowadzana na danych zajęciach. Nowe słownictwo można przestawić w formie prezentacji multimedialnej lub foliogramu, wykonanego na przezroczystej folii i wyświetlanego na ekranie za pomocą rzutnika. W ramach utrwalenia poznanego słownictwa dotyczącego przykładowo świata zwierząt można przedstawić plakat ze zwierzętami, prosząc uczących się o wymienienie nazw oraz dopasowanie ich do grupy zwierząt domowych, dzikich, egzotycznych itp. Z kolei w ramach sprawdzenia poznanej leksyki można zaprezentować ilustracje z zakresu omawianej tematyki. Uczący się w ciągu 1-2 minut ogląda ilustrację, następnie, po zasłonięciu jej przez nauczyciela, stara się nazwać lub zapisać jak największą ilość zapamiętanych z ilustracji słów.

W grupie ze średnio zaawansowaną znajomością języka rosyjskiego pomoc wizualna może być wykorzystana przed zastosowaniem środka audio lub audiowizualnego, którego treść odpowiada tematyce nieznanego jeszcze materiału, który później zostanie przedstawiony. Również po zaprezentowaniu środka audio lub audiowizualnego można przedstawić plakat, schemat, komiks, rebus itp. i poprosić uczącego się o dobranie, ułożenie lub uzupełnienie brakujących elementów w materiale wizualnym. Środki wizualne nie zawsze muszą być przygotowywane i prezentowane przez nauczyciela, również uczący się w zakresie omawianej tematyki może je wykonać jako pracę domową. Nauczyciel może stosować na zajęciach różne wizualne pomoce dydaktyczne, dobierając do nich odpowiednie ćwiczenia kształcące sprawności językowe. Od nauczycieli, ich kreatywności, pomysłowości, umiejętności oraz zaangażowania zależy, jakie środki i techniki wykorzystają na zajęciach. Ciekawe ćwiczenia można znaleźć m.in. w książkach *Практическая методика обучения русскому языку как иностранному*[7] oraz *Фонетические игры и упражнения*[8]. Należy zaznaczyć, że w dobie komputerów największą popularnością zarówno wśród uczących się, jak i nauczycieli, cieszy się prezentacja multimedialna. Prezentacja może być wykorzystana do wprowadzenia, utrwalenia leksyki, struktur gramatycznych, zaprezentowania informacji z zakresu realioznawstwa, rosjoznawstwa, historii, kultury lub literatury rosyjskiej, przeprowadzenia zajęć powtórzeniowych, prac kontrolnych, gier językowych itp.

[7] Zob.: Л. С. Крючкова, Мощинская, Н. В. Мощинская, *Практическая методика обучения русскому языку как иностранному. Учебное пособие*, ФЛИНТА, Москва 2012.

[8] Zob.: И. С.Милованова, *Фонетические игры и упражнения. Русский язык как иностранный. Начальный этап обучения*, Изд. НАУКА, Москва 2008.

Zastosowanie środków wizualnych jest szczególne istotne w grupach rozpoczynających naukę języka rosyjskiego od podstaw, kiedy uczący się szczególnie zostaje narażony na wysokie obciążenie emocjonalne i intelektualne, związane ze stresem wynikającym z bycia w nowym nieznanym środowisku oraz z pojawiającej się bariery językowej. Stosowanie na zajęciach pomocy wizualnych ułatwia nawiązywanie kontaktów pomiędzy uczącymi się i nauczycielem, sprzyja także wytworzeniu atmosfery nauki poprzez zabawę, co niewątpliwie dynamizuje proces nauczania.

2. Środki audio

Środki audio, inaczej słuchowe, to głównie nagrania magnetofonowe i płytowe, audycje radiowe oraz multimedialne programy komputerowe. Ze względu na szybki rozwój techniki, nagrania magnetofonowe praktycznie już kilka lat temu wyszły z obiegu, zastąpiły je nagrania płytowe. Z punktu widzenia technicznego, nagrania płytowe są prostsze w obsłudze, a do ich zaprezentowania niezbędny jest odtwarzacz CD lub komputer podłączony do głośników. Można pokusić się o stwierdzenie, że w dzisiejszych czasach nauczyciel języka rosyjskiego nie spotyka się z problemem braku materiałów dźwiękowych dotyczących tematyki przewidzianej programem. Nagrania płytowe są często dołączane do podręczników do nauki języka rosyjskiego o różnym stopniu zaawansowania językowego, wydawanych zarówno w Polce, jak i Rosji. Zastosowanie środków audio i techniki mutacji dźwięku jest szczególne ważne na początkowym etapie nauczania języka rosyjskiego, kiedy to uczeń uczy się rozpoznawać i rozróżniać dźwięki, a następnie prawidłowo je wymawiać. Doświadczenie pokazuje, że jeśli uczeń nie opanuje poprawnej artykulacji, akcentuacji i intonacji na początkowym etapie nauki języka rosyjskiego, to, niestety, będzie mu trudno uzupełnić braki w tym zakresie na bardziej zaawansowanym poziomie kształcenia językowego.

Multimedialne programy komputerowe, oczywiście odpowiednio wykorzystane, również przyczyniają się do podwyższenia atrakcyjności zajęć oraz dynamizują proces nauczania języka rosyjskiego. Warto tu wspomnieć o programach multimedialnych[9] powstałych na Wydziale Podwyższenia Kwalifikacji Wykładowców Języka Rosyjskiego jako Obcego Rosyjskiego Uniwersytetu Przyjaźni Narodów w Moskwie[10]. Takie programy doskonale przybliżają i uzupełniają wiedzę dotyczącą rosyjskiej historii, kultury, literatury, mentalności, a także aktualnych problemów społeczno-politycznych Rosji.

Oprócz nagrań płytowych i programów multimedialnych zajęcia z języka rosyjskiego można urozmaicać ciekawymi audycjami radiowymi. W Internecie znajduje się szereg różnych rosyjskich stacji radiowych, które bezpłatnie udostępniają na

[9] Zob.: *Русский речевой этикет. Мультимедийный учебный комплекс. Третья часть*; *Разные разности. 20 аудиоуроков русского языка и культуры*; *Русский язык в сфере бизнеса*.

[10] Autorki niniejszego artykułu w lipcu 2012 roku odbyły 3-tygodniowy staż naukowy w wymienionej uczelni w ramach projektu pt. „Wzmocnienie potencjału dydaktycznego UWM w Olsztynie" o akronimie ProEdu.

swojej stronie zapisane audycje radiowe. Jako szczególnie interesujące należy ocenić programy, do których zapraszani są znani i wybitni przedstawiciele rosyjskiej kultury, sztuki, polityki itp.[11] Plusem zapisanych audycji jest to, że można je odtworzyć w każdej chwili i przesłuchiwać wielokrotnie, wystarczy mieć komputer z dostępem do Internetu. Odsłuchiwanie zapisanego programu radiowego oraz ćwiczenia związane z audio materiałem mogą stanowić podstawę do zajęć lub pracy domowej. Przygotowując nagrania dźwiękowe i układając do nich ćwiczenia, trzeba uwzględnić poziom językowy i możliwości uczących się.

3. Środki audiowizualne

Do środków audiowizualnych (aktywizujących jednocześnie słuch i wzrok osoby uczącej się) zaliczamy m.in. nagrania wideo, telewizję, podręczniki multimedialne, Internet. Internet to prawdziwa kopalnia materiałów dydaktycznych. Do nowoczesnego, innowacyjnego nauczania języków obcych jest wprost niezbędny. Wiele miejsca można by poświęcić wielorakości zastosowań Internetu na zajęciach języka rosyjskiego, co też uczynimy w odrębnym artykule.

Do odtworzenia środków audiowizualnych potrzebny jest komputer podłączony do głośników i rzutnika oraz dostęp do Internetu. Materiały audiowizualne wraz z odpowiednio dobranymi ćwiczeniami można wykorzystać na zajęciach w różny sposób na różnych poziomach zaawansowania językowego. Od lat w Rosji realizowane są programy oświatowe, mające na celu przybliżenie uczącym się wiedzy na temat dawnej i współczesnej Rosji, rosyjskiej architektury, kultury, sztuki, literatury, tradycji i obrzędów itp. W ramach tych programów przygotowywane są materiały w postaci np. podręczników multimedialnych, programów telewizyjnych. Dużymi osiągnięciami na tym polu może pochwalić się zespół pracowników Wydziału Podwyższenia Kwalifikacji Wykładowców Języka Rosyjskiego jako Obcego (Rosyjski Uniwersytet Przyjaźni Narodów) pracujący pod kierownictwem prof. Tatiany Bałychiny[12]. Wiele materiałów wideo, będących załącznikami do książek, wydała Zinaida Potapurczenko[13]. Treści zawarte w wyżej wymienionych materiałach audiowizualnych pomagają w usystematyzowaniu i utrwaleniu wcześniej zdobytej wiedzy.

[11] Zob.: http://www.radiomayak.ru/person/; http://echo.msk.ru/programs/my_moscow/; http://www.moskva.fm/stations/FM_91.6 [data dostępu 8.09.2013].

[12] Zob.: *Русские традиции и обряды. Мультимедийный учебный комплекс. Вторая часть*; *Народная мудрость. Учебно-методическое пособие по русскому языку. Первая часть*; *События в России и за рубежом 2008*; *События в России и за рубежом 2009*; *Русский кругозор* in.

[13] Zob.: *Санкт-Петербург: комплексное учебное пособие для изучающих русский язык как иностранный*, Москва 2012; *Москва - столица России : комплексное учебное пособие для изучающих русский язык как иностранный*, Москва 2012; *Музеи Москва: комплексное учебное пособие для изучающих русский язык как иностранный*, Москва 2012; *Новгород Великий. Псков. Михайловское: комплексное учебное пособие для изучающих русский язык как иностранный*, Москва; *Петр Великий: комплексное учебное пособие для изучающих русский язык как иностранный*, Москва 2011; *Фёдор Достоевский: комплексное учебное пособие для изучающих русский язык как иностранный*, Москва 2011 in.

W nowoczesnym nauczaniu języka rosyjskiego ważną i nieocenioną pomocą dydaktyczną jest możliwość wykorzystania na zajęciach telewizji online (Первый канал on-line (http://www.1tv.ru); Россия 1 (http://russia.tv); Вести 24 on-line (http://www.vesti.ru); РТР-планета (http://www.rtr-planeta.com); Телевидение России (http://www.media.tele.ru); Общественное Российское телевидение (ОРТ) (http://www.ortv.ru); Информационная программа «Вести» (http://www.vesti-rtr.com); Канал ТВ-6 (http://www.tele.ru); НТВ (http://www.ntv.ru) in.), którą można oglądać na bieżąco lub korzystać z zapisanych na stronie danej telewizji materiałów wideo. Korzystanie z telewizji online ma swoje zalety: można korzystać z niej bezpłatnie, znajduje się tam wiele ciekawych programów, istnieje także możliwość zatrzymania i ponownego obejrzenia oraz przeanalizowania danego programu. Warto zaznaczyć, że autorki niniejszego artykułu najczęściej korzystają z 1 kanału telewizji rosyjskiej (Первый канал on-line - http://www.1tv.ru), ponieważ jego strona internetowa jest najbardziej przejrzysta, czytelna i prosta w obsłudze. Umieszczony na stronie materiał wideo został tematycznie i chronologicznie uporządkowany. Atutem jest fakt, że program z głównych wiadomości zostaje podzielony według tematyki i jest na bieżąco umieszczany na stronie telewizji, co pozwala na prezentowanie uczącym się aktualnych informacji. Obok materiału wideo znajduje się tekst nagrania, który można wykorzystać np. do układania ćwiczeń (podczas odtwarzania programu istnieje wariant ukrycia tekstu). Wspomniane materiały wideo trwają zazwyczaj kilka minut, a ich zadaniem jest aktywizacja osób uczących się języka rosyjskiego (m.in. pobudzenie uczniów do dyskusji na określony w temat). Dodatkową zaletą środka audiowizualnego w postaci telewizji online jest to, że uczący się może pracować z materiałem wideo zarówno na zajęciach, jak i samodzielnie w domu. Praca domowa może polegać na znalezieniu i zaprezentowaniu przez uczących się materiału dotyczącego omawianej na zajęciach tematyki oraz na wzbogaceniu i poszerzeniu wiadomości.

Jak zauważyła Iwona Gajewska-Skrzypczak w artykule: *Środki techniczne w nauczaniu języków obcych*: „[…] pomoce audiowizualne umożliwiają uczniom doświadczenie i ćwiczenie języka mówionego, także bez obecności nauczyciela; są nośnikami informacji językowej i wizualnej, wzbogacają świadomość ucznia, pozwalają poznać kulturę innych grup językowych; rozwijają przede wszystkim sprawności rozumienia tekstu mówionego oraz wzbogacają słownictwo; umożliwiają korzystanie z materiałów aktualnych (programy informacyjne); można te materiały modelować dowolny sposób, dostosowując je do potrzeb danej grupy; są stymulującym środkiem nauczania; stworzenie tzw. banku czy biblioteki materiałów wideo umożliwia wykorzystanie ich w ostatniej chwili; wiele programów edukacyjnych służy nie tylko do nauki języka obcego, ale również do nauki o świecie; technika wideo przydatna jest także do analizy i oceny postępów uczniów (rejestracja lekcji lub wybranych wypowiedzi uczniów)”[14].

[14] I. Gajewska-Skrzypczak, *Środki techniczne w nauczaniu języków obcych,* [w:] *Nauczanie języków obcych na lektoratach w dobie reformy szkolnictwa i integracji ze Wspólnotą Europejską,* Wyd. Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław 2000, s. 81-87.

Reasumując, korzystanie na zajęciach z języka rosyjskiego ze środków audiowizualnych w połączeniu z innymi metodami i technikami nauczania stanowi istotną pomoc w nauczaniu języka rosyjskiego oraz rosyjskiej historii, kultury, sztuki, literatury itd. Jak wykazują badania naukowe, dzięki zastosowaniu metody audiowizualnej uzyskuje się znacznie lepsze wyniki kształcenia w zakresie: zwiększania skuteczności nauczania, wzrostu zrozumienia i przyswojenia treści programowych, zwiększenia tempa uczenia się oraz poszerzenia zakresu przyswojonej wiedzy.

Bibliografia

1. Anisimowicz B., *Alternatywne nauczanie języków obcych w XX wieku,* Wyd. DiG, Warszawa 2000.
2. Gajewska-Skrzypczak I., *Środki techniczne w nauczaniu języków obcych*, [w:] *Nauczanie języków obcych na lektoratach w dobie reformy szkolnictwa i integracji ze Wspólnotą Europejską*, Wyd. Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław 2000.
3. Grochowski L., *Metodyka nauczania języka rosyjskiego,* Wyd. PAN, Warszawa 1975.
4. Kobielska J., *Użycie środków audiowizualnych w rozwijaniu biegłości językowej uczniów,* [w:] „Języki Obce w Szkole" 1995, nr 5, s. 402-409.
5. Komorowska H., *Metodyka nauczania języków obcych,* Wyd. Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, Warszawa 2000.
6. Kubiczek B., *Metody aktywizujące. Jak nauczyć uczniów uczenia się*, WN, Opole 2007.
7. Крючкова Л. С., Мощинская Н. В., *Практическая методика обучения русскому языку как иностранному. Учебное пособие*, Флинта, Москва 2012.
8. Макашина И.И., *50 вопросов методики преподавания иностранного языка. Учебное пособие,* Изд. НГМА, Новосибирск 2004.
9. Милованова И. С., *Фонетические игры и упражнения. Русский язык как иностранный. Начальный этап обучения*, Изд. НАУКА, Москва 2008.

Activating methods in teaching the Russian language

Abstract

The subject of the present article is the significance of activating methods in teaching the Russian language, paying particular attention to visual and audiovisual methods. In the paper presented were examples of various uses of the Internet, multimedia handbooks and online Television in the process of language training. It was also proved that making use of audiovisual resources in connection with other methods and techniques of teaching during Russian classes constitutes an essential aid in teaching the language as well as Russian history, culture, art, literature etc. For as research indicates, owing to applying the audiovisual method much better results of teaching are obtained in the range of increasing the effectiveness of teaching, the growth of understanding and assimilating the curriculum, increasing the pace of learning as well as expanding the range of assimilated knowledge.

Keywords: activating methods, visual methods, multimedia handbooks, the Internet.

heteroglossia4.indb 84 2015-01-26 19:35:00